

ABANT

BOLU HALKEVİ KÜLTÜR DERGİSİ

SAYI : 6

Kasım - Aralık 1945

CİLT : 1

İçindekiler

Bolu'nun Ekonomik Kalkınması	Hilmi BAYINDIR
Bolu Hatıraları	Talât ONAY
Abant Gölünde	Prof. Hıfzı VELDET
Gerede Tarihine ait araştırma	İhsan YALÇIN
Bolu İdadisi ve Sultanisi hatıraları	M. Zekâi KONRAPA
Oğuzlama'dan	Basri GOCUL
Halkevi Çalışmaları	ABANT

Bolu'nun Ekonomik kalkınması üzerinde düşünceleri

Hilmi BAYINDIR

Türkiye iklim şartlarından üçünlün, Karadeniz, Marmara ve yayla mevsimlerinin birbiriyle kucaklaştığı memleket Bolu,dur. Bolu idari taksimler cephesinden öyle hududlandırılmıştır ki bu iklimleri kesin vasıflarla birbirinden ayırd eden, bütün incelikleri karmakarışık bir vaziyette toplayan, yani bir Coğrafya ve dolayısıyla ekonomi hercümerci (Caos) içinde bulunduran zoraki bir bütündür.

Buraya bütün Anadolunun yol karakteristiğini gösteren şark garb kapılarından girilir. Ne şimal ve nede cenup istikametine hatta birbiriyle komşu ilçe ve köylerine bile yol ve geçit vermeyen muvazi dağ ve tepe ve orman silsileleri il hududları boyunca uzanır ve aynı sadakatle şimalle cenubu birbirinden mütemadiyen ayırt ederek, şark ile garbı birbirine bağlayarak devam eder gider.

Bolu, burayı tanımayan bir çoklarının aklına Türkiye coğrafyasının hayâlmeyal hatırlanan bir ismi, buralardan geçen insanlara, mevsimlerine ve onların bu geçiş anlarındaki duyuş ve görüşlerindeki psikolojik tahassüslarına nazaran ya periler diyarının rüyalı ve esrarlı, mütemadiyen değişen yeşillikleri; ya bozuk yollar, ya orta anadolunun renkli ve ışıklı akşamları, ya nefes aldırılmaz toz bulutları, yahutta manasız virajlar iniş ve yokuşlar memleketi olarak görülebilir. Buradan geçen sey-yahlar ve yolcular bazen güzelliklerine hayran ve bazen de rahatsızlıklarından meyus nikbin ve boş gözlerle size bir çok şeyler anlatırlar. Fakat müsbet bir görüş ve düşüncüyle buralıları biraz daha refaha yaklaşıdırabilmek ve memleket çapında burayı daha yararlı ve verimli bir hale getirebilmek için faydalı bir tavsiyede bulunamazlar .

Bolu için hakikaten kitle halinde ve mükemmel bir tavsiyede bulunmak ve onu, güzeldir, yahut çirkindir, şeklinde bir kelime ile anlatmak ona yararlı ve faydalı olabilecek bir tek merhem, bir tek deva tavsiye etmek oldukça güçtür.

Bolu umumiyet itibariyle bir tek vasıf gösterir. Verimli iklimi ve verimsiz iklimi de dahil olduğu halde üzerinde yaşayan insanların fakirliğini, zaten dünya ekonomisi ölçüsüne göre mütalaa ettiğimiz bu fakirlik keyfiyeti Türkiye'nin hangi mütakası için cari değildir.

Bolu iline şarkındaki uç ve garbındaki uç kapının hangisinden giderseniz giriniz, hep güler yüzlü ve alâkalı insanlarla karşılaşır, burada yakınlık ve sempati havalarının en tatlısını duyar ve çok derin hatıralarla ayrılabilirsiniz.

Bolunun iktisadi gelişmesini sağlayabilecek mahsulleri nelerdir? hangi istikamette bir inkişaf düşünülebilir? daha randımanlı ne gibi bir istihlal yolu seçilebilir, diye buradan geçenlerin hiç birisi düşünmemiştir. Çünkü düşüncelerini bu istikametlerde toplayabilecek muayyen bir istihlal mevzuunu etraflarında görmeleri imkânsızdır.

Ankara'dan İstanbul'a tirenle gitmeyen bir yolu ister Kızılcahamam Gerede - Bolu - Düce - Adapazarı - İzmit - İstanbul yoluna tercih etsin, isterse Ankara - Beypazarı - Nallıhan - Göynük - Geyve - İzmit İstanbul istikametinde gitsin, Bolu ilinin başladığı ve bittiği noktalardaki mavi tabelalardan ve kilometre cedvellerinden daha evvel bu ilin ikinci hususiyetini teşkil eden yeşil ve bol ağaçlı bir sahaya girer.

Zaten bunun için değildir ki Bolu'yu bir çokları Türkiye'nin bir yeşillik denizi ve ağaç memleketi diye vasıflandırıyorlar.

Filhakika Anadolunun en mebzûl ağacı ve ormanı bulunan illerinden birisi olan ve coğrafi karakteristiği bakımından yalnız bu zaviyeden bir benzerlik ve beraberlik gösteren Bolu'da ağaç zenginliği Bolulu hemşirilerin her türlü geçim ihtiyaçlarını verebilecek bir durumda kat'iyen değildir. Bu günkü vazife ve çalışma şartlarımıza göre bunu kat'iyen iddia edebilecek bir durumdayız.

Dar vadiler içinde açılmış yahut sağırlardaki baltalıkların ormanların yakılması suretile temin edilmiş tarlalar ise bir ucundan bir ucuna sadece metre ölçüsünün yüzler hanesile ifade edilebilecek kadar küçük ve ufaktır. Mahdûd bazı ovalar müstesna burada büyük ziraatın ve geniş bir yetiştirme çalışmasının tesisine de imkân yoktur.

Kömür hazinesine çok yakındır. Fakat bura ile iktisadi irtibatı yolsuzluktan sağlanamamıştır. Memlekette geniş mikyasta sanayi hareketle-

ri doğmaz, çünkü verimli iptidai madde kaynaklarına uzaktır. Yetiştirilecek hububat ancak geçimini sağlayacak kadar oldundan bu maddenin mamüllerini yapamaz. Pamuğa uzaktır, iplik eğiremez ve dokuyamaz. Geniş me'aları yoktur, hayvancılık yapamaz. Büyük istihlak merkezlerine çok yakın olmakla beraber kolay ve ucuz muvasala imkânı yoktur. Bu yüzden bir pazar yoksuzluğu içindedir. El, ev sanatlarını inkişaf ettiremez. Arkasında bir bölge yoktur. Büyük ve geniş sermaye zenginliği yoktur. Ticari bir varlık gösteremez. Coğrafya imkânsızlığı ve iktisadi şartların gayri müsait oluşu yüzünden Cumhuriyet devrinin, ynrdu'nun bir çok vilâyetlerine sağladığı şömendüfere henüz kavuşamamıştır. Velhasıl bu güzel yurt parçasında görgülü, duygulu ve mükemmel vatandaşların daha refah içinde hayatlarını ve çalışmalarını kıymetlendirebilecek esaslı bir konu ilk nazarda yoktur gibi görülür.

Halbuki madalyanın ne yüzü ve nede tersi böyle değildir. Bütün bu yukarıda sayılanlar ve hatta sayılmayanlar doğrudur. Düce ilçesi müstesna, bütün il hudutlarına şamil dar arazi, yol noksanlığı, taşı ve çalılık tepeler ve bir çok sahalarında ideal orman karakteristiğini vermeyen ve göstermeyen ağaçlıklar ve çalıklarla dolu bu memlekette filhakika esaslı ve belli başlı bir tek iptidai madde, bir tek maden işletmesi, bir tek sanayi hareketi, bir tek transit ticareti ve bir tek sermaye hareketi yoktur amma bunların küçük mikyastaki minvattirlerinin hepsi vardır. Ve bunların hepsi de eğer ahenkli bir şekilde birbirile uyuşturulabilse, insanların tecrübelerinden ve çalışma azimlerinden faydalanarak daha verimli bir hale getirilebilse, tabiatı zorlamadan onun gelişme istikametlerine uyularak bir kıymetlendirme konusu üzerinde düşünülse ve çalışılsa çok verimli neticeler alınabilir.

Bunlardan daha çok mühim olarak Bolunun iki geçit olmak vasfı ve avantajı vardır. Biri şimal Anadolunun şark kısmı istikametinde geçecek üç yolları Boluyu mutlaka bir baştan öbür başa kadar uzunlamasına katetmek mecburiyetindedir.

İkincisi, daha mühim olanı, Avrupa kıtasından Asyaya İstanbul - Ankara üzerinden geçecek bütün tutistik yollar birbirine aşağı yukarı müvazi hatlar halinde yine bu ili boydan boya katederler ve binaenaleyh Türkiye'nin devlet merkezi Ankarayı en büyük ve en güzel şehri İstanbulla bağlayan kara yolları buradan geçerler, ve bu güzergâhlar ister bir mecburiyet dolayısıyla, ister bir alâka ve yeşillik bekleyen geçicilerin tabiat güzelliğine ait her şeyi gözünün önüne sererler. İlden en

rahat, en güzel ve tatlı hatıralarla dolu olarak seyyahat edilebilecek seçme mevsim, mayıs hazirandan başlayıp kasım ortalarına kadar süren 5-6 aylık devredir. Bu devrede ne çok yağın karın dağ geçitlerini kapaması ve ne de uzun süren yağmurun yolları çamurlu olarak otomobilin pafinaj yapması düşünülemez. Bazı çok kurak giden mevsimlerde yolcular filhakika tozdan ve bilhassa Adapazarı-Hendek yolunun sıkıcı, bozuk durumundan bir az rahatsız olurlar amma, yine etrafın mütemadiyen değişen ve garip tezatlar yapan güzelliğine dalarak bu rahatsızlıklarını unuturlar.

Boluyu ve onun güzelliklerini daha iyi görebilmek ve anlayabilmek için biraz tozlu ve bozukta olsa, birbirine muvazi geçen bu iki ana yoldan biraz sağa veya sola sapmak icap eder. İlin bütün güzellikleri bu güzergâhlara dikey indirilecek küçük yollar vasıtasile keşfolunarak ve bolunun bütün iktisadî inkişafı da oradan transit geçicileri sine-sinde biraz daha fazla kalmasını sağlayacak tedbirleri almakla mümkün bulunacaktır.

Ankardan gelen yolcular Bolu hududuna girer girmez yolun bozulduğunu, İzmit istikametinden gelenlerse, vilâyet hududile yolun güzelleştiğini iddia ederler. Bir istikamette ilerledikçe bozulan, diğerinde ilerledikçe düzelen bu garip vaziyeti Bolu hesabına ilk iş olarak halletmek zarureti vardır.

Bir davanın, bir mevzuun var olabilmesi için, bu dava ve mevzuu benimsyen insanların varlığı evvelâ lâzımdır. Konuyu ilk olarak bu bakımdan ele almalı. Bolunun ekonomik gelişmesi üzerinde en geniş ve verimli bir görüş ve düşünüş beraberliğini kavramış bir çok kimselerin bulunması lâzımdır. Dava ne kadar geniş bir kitle tarafından müdafaa edilirse okadar haklı olur.

Bolunun her bakımdan iktisadî inkişafını temin edecek, buraya bir idare bütünlüğü olduğu kadar, iktisadî ve sosyal bir bütünlüğü haline yükseltecek bu iki can damarı yol, yani Ankara ve İstanbulu birbirine bağlayan, Sapancanın beş kilometre kadar şarkında birbirinden ayrılıp Ankaranın yirmi kilometre kadar garbında birbirine kavuşan bu iki nefes borusunu ve geçidini mutlaka en ideal şoseler haline irca zarureti vardır.

Bu iki yolun islahı az miktarda da olsa yine istihsal maddelerinin istihsal merkezlerine kolay ve ucuz ulaştırmayı sağlayacak, aynı za-

manda üzerinden geçenlerin adedinde yükseltecektirki, bu yükseliş her bakımdan birincisinden daha verimli olacaktır.

Bolunun iktisadî kalkınması üzerindeki mevzuları aşağıda yazılı bakımlardan tetkike tabi tutacağız: [*]

- 1 — Bolunun genel coğrafyası ve bu imkândan doğan meseleler,
- 2 — Bolunun iktisadî ve ticarî tarihi üzerinde araştırmalar,
- 3 — Bolunun nüfus vaziyeti ve meseleleri,
- 4 — Bolunun ziraî durumu,
- 5 — Orman memleketi Bolu,
- 6 — Bolunun ticarî ve iktisadî imkânları, Boluyu bir sanayi memleketi yapmak mümkündür. ?
- 7 — Münakale mes'elesi, bu günkü durumda devletce düşünülen yeni hatlar, münakale şebekesinin tanziminde göz önünde tutulması lâzım gelen noktalar,
- 8 — Bolu'nun tabii güzelliklerinden nasıl faydalanılabilir.
- 9 — Madenler, maden suları, ılıcalar ve diğer servetler,
- 10 — Şehircilik ve belediyeçilik bakımından düşünülmeli gereken ve alınması zarurî bulunan tedbirler,
- 11 — Bolu'nun tarihi, tabii, iktisadî imkânlarından faydalanarak nasıl ahenkli iktisadî bir gelişme kurulabilir?...

[*] Bolu tabiriyle daima vilâyet hudutlarının idarî tamamının göz önünde bulundurulduğu düşünülmelidir.

Bolu Hatıraları:

İstiklâl Mahkemesi

ATA ÜBAİSÖZÜ İZMİR FİSİBİT EV HÂSİTİ

Talât ONAY

Çankırı Milletvekili

Rahmetli Maarif Vekili Necatinin Reisliği altında Çankırı Mebusu Neşet, Trabzon Mebusu Nebizade Hamdi beylerden mürekkep İstiklâl Mahkemesi-Bolu'ya gelmişti.

Hey'et ilk iş olarak silâhile kaçan ve köyünde bir delikanlıyı taşlarla öldüren bir kaçağın muhakemesine bakmak, fakat kalem reisi Osman bey bu kaçağı divan-ı harpte muhakeme etmek istemiyordu. Çünkü böyle kanlı katilleri himayeden zevk alırdı. Yazılan teskereye verdiği cevap pek atakça idi. İstiklâl mahkemesine bu neferi, hatta istiman etmiş olan abaza eşkiyaları bile muhakeme etmek selâhiyeti olmadığını yazmıştı. Osman beyin cevabının hedefi kendisinin icabında mahkemeye kafa tutabilecek bir kudret sahibi olduğu hissini verebilmektir.

O akşam vemeğe bize geldiler. Hey'etle beraber şimdi Sofya sefirimiz olan Vasfi Müfettişle Sabık İzmir Maarif Müdürü Naili ve Maarif Müfettişlerinden Hikmet ve mahkeme baş kâtibi mektep arkadaşlarından Kargılı Cevdet te vardı. Naili ile eski dostluk, Vasif ve Necati ile İzmirde senelerce beraber muallimlik etmiştik. Hamdi ile de gazetecilik dolayısıyla muarefemiz vardı. Neşetle henüz tanışmıştık.

Yenildi içildi, söz, günün vukuatına geçti. Hemşerilerimden Takyacı oğlu Mehmet efendiyi hayvan kaçırma suçundan İstiklâl Mahkemesi hapsetmiş bu zatı görmek için hapisaneye gitmiştim. Kuzulukta parmaklıklar arasından bakan şaşı, iri yarı biri tuhaf bir türkçe ile:

— Maarif Müdürü! İki ay evvel Bolu'dağından geçerken yanan bir ateşi söndürmüştün. İşte o zaman biz siperdeydik. (Elile çakır göz-
lu birini göstererek (bunlar seni bir kurşunla temizlemek istediler, ben mani oldum. Bu iyliğe mukabil şimdi sende İstiklâl mahkemesinden

bizi kurtarmalısın. Mahkûm olursak, bir daha pustuya düşersen kurtulamazsın, dedi. Anladımki bu, meşhur şaki Abaza koca Şerif idi.

Evet, bir defa Düzceye giderken Bolu dağında (Bakacak mevkiinde) arabadan inmiş, Darıyeri istikâmetinde yürüyerek çok güçlükle hana gelmiştim. Yolda gördüğüm bir ateşi ormanların yanmaması için söndürmüştüm.

Şerif, arkadaşı Nazır ve diğer biri daha vakit vakit elde silâh dağa çıkarak beş on Türk soyduktan, bir kaç kan döktükten sonra istiman etmeyi âdet edinmiş şakilerdi. İstiklâl Mahkemesinin Boluya geleceğini haber alınca yine istiman ettiklerinden yeni affa intizaren hapse atılmışlardı.

Hapishaneden daireye döntünce vak'ayı müfettişim Sabri Efendiyeye anlattım. Gözleri yaşararak bu şakilerin başkâtibim Nihadın ağabeyisi Düzce mal müdürü Reşat ve Sultanî edebiyat muallimi Şeref beyleri Bolu Dağında ayaklarından bir ağaca sararak diri diri yakan mel'unlar olduğunu ve birçok cinayetlerini anlattı.

Osman beyin cevabı heyeti fena halde hiddetlendirmişti. Söze ben de karıştım; bildiklerimi söyledim. Osman beye, değil şakileri hatta kendisini bile muhakemeye salâhiyetleri olduğunu ve emirlerine muhalefet ederse askerlikten tart ve mahkûm edeceklerini sert bir lisanla yazdılar. Osman bey bükemediği eli öpecek kadar kurnazdı. Özur dileyerek kafile verdi. Hemen muhakeme edilerek asıldı. Fakat abazalar bir türlü muhakemeye yanaşmıyorlardı. Çünkü istiman etmişlerdi. Belkide yine affolunacaklardı. Ancak son şekavetlerinden dolayı nihayeti hapis ve nefyeye varacak bir ceza vermek tahayyülü vardı. Münakaşalar bu temayülü en ağır cezayı vermek hususuna götürür gibi olmuştu ki ortalık ağarıyordu.

Ertesi gün öğleden sonra toplanan mahkeme huzuruna Reşat ve Şeref merhumların küçük yavruları sokuldu. Ve adalet istedikleri hey'ete anlatıldı. Boyunları bükük, âlemden bihaber yavruların masum halleri hey'eti sarstı.

O ara verilen fasıla esasında müzakere odasında hepsini derin bir düşünceye dalmış buldüm. Hâlâ (İstiman, af) mulâhazaları hâkimdi. Fakat beş altı masumun göz yaşları da ihmâl edilemezdi. Hem bu şakilerin tekrar dağa çıkmıyacıkları, beş on Türkün daha soymıyacıkları ve keyf için öldürmeyecekleri ne ile malûmdu. Ve nasıl temin olunabilirdi?

Biraz sonra ittifakla verilen karar üzerine bu üç şakl ertesi sabah Tuz Pazarında asılmışlardı.

İşittigime göre Koca Şerif masa üzerine çıkınca boynuna ipi geçiren ve sırf sevap almak için cellâtlık yapan Belediye çavuşu Ahmet beye saatini yadigar olarak vermiş ve kendisinden ip düğümünün ensesine getirilmesini rica etmiş. Ahmet bey de :

— Sen merak etme Şerif bey! Ben seni istediğin şekilde asarım. Çünkü aramızda hukuk var.

Demiş, fakat ilk asılan Şerif olduğu halde diğerlerinden beş, on dakika sonra can verdiği duyulmuştu.

İlahî adaletin bu suretle tecellisi İstiklâl mahkemesini bir adalet tim-sali tanıtmış, Bolu halkını hükûmete daha çok ısındırılmıştı.

* * *

Jandarma mulâzimi Cemal efendi köylerden silâhlı, silâhsız, vukuatlı vukuatsız iki yüzü müteceviz kaçak yakalamış bunlar, günlerden beri yollarda rahat yüzü görmediklerinden pek perişan idiler. İstiklâl mahkemesi vukuatsız kaçakları altmışar sopa vurarak cepheye yollamak yolunu tutmuştu. Hatta hükmi altında bulunan vilâyetler askerlik, şubelerine yakalanan kaçakların sopa vurularak cepheye sevk edilmelerini birkaç defa bizim evde bile yazmışlardı. Çünkü mahkeme oralara varıncaya kadar kaçakların aylarca mevkuf tutulması icap ediyordu. Halbuki depheye asker lâzımdı.

Bu ikiyüz kaçak da ayrı ayrı mahkeme edilseler haftalar sürer diğer işler yüzüstü kalırdı. Vukuatlı vukuatsız hepsini bir araya toplayıp nasihat verdikten, kaçmıyacıklarına söz aldıktan sonra, hafta soppasız, cepheye sevklerine ve tekrar kaçanların idam edileceklerinin kendilerine anlatılmasına karar verilmişti.

Kaçaklar hükümet avlusunda halka olmuş bekliyorlardı. Hallerinde hiç bir tehlikeden haberi olmayanlara mahsus bir sükûn vardı. Rahmetli Necati reis olduğu için kaçaklara hitaben heyecanlı bir nutuk söyledi. Neticede bu defalık af ve tekrar kaçarlarsa idam edileceklerini söyledikten sonra.

— Kaçacak mısınız?

diye sordu. Sükût!... Sualini tekrarladı. Yine sükût!

— 10 —

— Sükût ikrar demektir. Kaçağın cezası idamdır. Siz de kaçtığınızı için asılacaksınız, kurşuna dizileceksiniz. Söz veriyormusunuz? Yine sükût!...

— Demek kaçmayı göze ahyorsunuz?... Yine sükût!...

— O halde cezanız idamdır.

Hükmi tebliğden sonra hey'et sert adımlarla yukarı çıktılar Kimi yerlere serilen, kimi ayakta bir kuru ekmeğe gelmeyen, hey'etten sanki bahşiş bekliyormuş gibi lâkayit duran bu kutleye niçin (kaçmayız) demedikleri sorulup, yarın asılacakları söylenince hepsinin de aklı başına gelmişti. İki yüz ağızdan çıkan höngürttü kulaqları fırtanıyordu.

Beş on dakika sonra bir bahane ile yanlarına girdiğim zaman hepsini de pek asabi ve düştünceli buldum. Simalarında hiddet ve dehşet okunuyordu. Baş kâtip Cevdet kalem reisliğine ikiyüz kişilik sehpa hazırlanmasını yarın sabah bunların asılmasını yazıyordu. Artık ok yandan çıkmıştı. Muhakkak asılacaklardı. Çünkü diğer İstiklâl Mahkemelerinin de sürü ile eşkiya astıkları söyleniyordu. Cephele firar yüzünden boşalmıştı. Düşman mütemadiyen ilerliyordu. Böyle zamanlarda merhamet zarar hasıl ederdi. Fakat asılacaklar Türktü hepsi de Harbe elverişli gürbüz gençlerdi. Biri' on düşmanın hakkından gelebilirdi.

Necatini huyunu pek iyi bilirdim. Önce bir talaş gibi parlar, biraz sonra sönerdi. Merhameti hiddetine, rikkati kinine galip bir insandı.

Onun halinden, bakışından, vidadını ile mücadele ettiğini, kararından nedamet duyduğunu hissedebirdim gibi oldum. Bana:

— Talât! Ne dersin? Hârislerin kafasında halife muhabbeti öyle yer etmişki düşmanla muharebeden kaçıyorlar, fakat o kafalar yarın kopacaktır; Yazık!...

Demesinden cesaret alarak, hükümün ağır olduğunu söyleyecek oldum. Hamdi Bey vazifemden hariç işlere karışmamamı, ileri gidersem beni de dostluğa bakmıyarak mahkemeye çekeceklerini ihtar etti. Etti, evet! Fakat münakaşa da başladı. Asılacakların hep Türk oldukları noktasında ısrarla durdum. Bir az yumuşak gibi oldular, Fakat dönmek de güç..

Biçarelerin mezbahaya getirilen koyunlar gibi hiç bir şeyden haberi olmadığını, nutuktan bir şey anlamadıklarını, hükümden sonraki höngürttülerini anlattım. Pençereden baktıkları zaman hepsinin de ıztırap içinde olduklarını gördüler.

Hemen dışarı fırladım. Devairde bulunan memur ve eşrafı topladım. Bana refakat ederlerse aklarına delâlet edeceğimi söyledim. Benimle be-

— 11 —

raber mahkemé salonuna girenler arasında Muftu Recai, Şeyh Nureddin müderris Muhiddin Efendiler de vardı.

Heyet bizi çatık kaşla kabul ettiler. Biçarelerin günlerdenberi aç, uykusuz, yorgun ve hepsinin cahil ve koyun sürütünden-farksız olduklarını, propaganda neticesi kaçmış bulduklarını, yoksa hepsinin cepheye gitmeye hazır bulduklarını, binaenaleyh kabilsé af edilmelerini ahalî namına ricaya geldiğimizi söyledim. Kısa bir münakaşadan sonra tekrar aşığıya inen hey'et mahkûmların alkışlarile karşılandılar. Necati tekrar nutka başladı;

— Bir daha kaçacakmısınız? sualine hep birden;

— Kaçmıyacağız! diye haykırdılar. Oh! artık kendilerine gelmişlerdi.

Hey'etin memnun oldukları cehrelerinden belli idi. Fakat:

— Vatânî düşmanların çignemesine yardım eden padişah haini.. sözünü dalgâl bir;

— Padişahım çok yaşa!

Haykırması karşılıdı. Hoşafın yağ kesilmişti. Hep mahcup olmuşduk. Fakat mahkûmlar vazifelerini hakkile yapmış gibi lakayt idiler. onlar padişah, düşman, istilâ mefhumlarından bihaber idiler. Harbi de padişah namına yapmaya gitmişlerken düşmanla padişahın birleşik olduğunu öğrenince kaçmamışlarmıydı. Beş on kişi bu zavallıların arkasına geçerek suflörlük yapmaya başladık. Reisin suallerine (Kaçmayacağız, ölüncüye kadar dövüşeceğiz, kahr olsun padişah..) gibi cevaplar bağırıyorduk. Artık hüküm zamanı gelmişti. Altmışar sopa vurularak cepheye sevklerine karar verildi.

Sonra öğrendikki bunlar arasında bir firar vakası bile olmamış bilakis hepsi cepheye tasavvurun üstünde yararlık, aklın hayrette kalacağı kahramanlık göstermişler. İçlerinde bir çok hafif yaralı bende görmüşdüm.

Bu Türk çocukları zaten harpten korktukları için kaçmış değillerdi. Allahın yer yüzünde-gölgesi (Halife) nin anadolu asilerininil tenkil için Rum, Ermeni ve sair Türk olmyan unsurlardan mürekkep ordusu karşılarında idi. Onlara göre bu ordu ile el ele veren düşman ordusuna karşı durmak, halifeye itaatsizlik olurdu. Anadolu ordusundaki Türk olmyan unsurlar ise menfi propagandalarla kaçıyorlardı. İşte halifeye itaat zihniyeti, başkalarının firara örnek ve ön ayak olmaları bu biçarelerin de bilmiyerek kaçmalarına sebep olmuştur. Hiç:

— Düşmandan kaçan Türk değildir, diyen Türklerin çocukları bilecek düşmandan kaçarmı?

Abant Gölünde

Prof. Hıfzı Veldet

Abant Gölü hakkında aşağıda okuyacağımız yayı, sayın Profesör Hıfzı Veldet tarafından yazılmış ve Cumhuriyet Gazetesinin 2-Ekim-945 günlü sayısında çıkmıştır.

Şimdiye kadar Türk basınında, Abant Gölünün güzelliklerini bu kadar doğru ve bu kadar kuvvetli olarak anlatan hiç bir yazı yazılmamıştır. Sayın Hıfzı Veldet'in bizzat ve yerinde yaptığı etütüle dayanarak kaleme aldığı bu yazıyı okuyucularımıza olduğu gibi sunuyoruz.

Abant

Mühim bir kısmı sık ormanlarla bezenmiş yemyeşil tepelerin ortasında mavi ve şeffaf bir mücevheri andıran Abant gölüne akşam geldik. Adını yıllardanberi duyduğum, tasvirlerini nerede görsem okuduğum, resmini gazetelerde, hattâ bazen, çerçevlenmiş renkli fotoğraflarda temâşa ettiğim için, bu gölün güzelliği hakkında az çok bir fikrim vardı. Fakat buraya geldiğim zaman, gerçek güzelliğin, içimdeki hayal ve tasavvuru çok geride bıraktığını, heyecan ve hayranlıkla gördüm. Ben Abant'ın bu derece güzel olabileceğini asla tasavvur etmezdim. İnsan henüz görmediği bir güzelliği bazen muhayyilesinde o kadar büyütür. o kadar ilâhileştirirki, bir gün onunla karşılaşınca çok defa, hayal kırıklığına uğrar. Abant'a doğru yol alırken ben bundan korkuyordum. Meğerse ne boş bir vehimmiş bu! Benim kocaman sandığım göl, bir yüzük taşı kadar minyon ve zarif sahille öpüşen muazzam ve güzel köknar ve çam ormanlarile, orada su zambağı denilen güzellerin güzeli ni-lüfer çiçeklerle; yayla semasının ve etrafındaki tepelerin bütün ihtişa-

minı, billürdan bir ayna gibi aksettiren masmavi sularile Abant, sanki bu dünyadan tamamıyla ayrı bir gir ve hayal diyarı; şairlerimizi ve ressamlarımızı bekleyen sonsuz bir ilham kaynağı!

II

İnsan Abant'a varınca yol yorgunluğunu, dünya sıkıntılarını, şehir dedikadularını, pahalılığı, ihtikarı, idaresizlik ve suistimalleri, hulâsa bütün fena şeyleri unutuyor ve gölün berrak sularında yıkanmış gibi, kendi tertemiz hüviyetini buluyor; tabiat hiç durmadan, insana ideal insanlığını hatırlatıyor. Burada bir tek güla için de olsa, bu hisselerle başbaşa yaşamak ne tatlı şey! Şuna kani oldum ki, tabiat güzelliğini içten duyarak sevenler, her halde, en tehlikesiz insanlardır.

İşte ben oraya vardığımızın ertesi günü, göldeki nilüfer çiçekleri arasından kayıkla geçerken bunları düşündüm. İnsanı ilâhlaştırın güzel ve ıssız tabiatla, insanı adeta soysuzlaştıran kalabalık büyük şehir arasındaki tezada bakdım. Birinde menfaatsiz, boyasız ve riyasız tertemiz bir güzellik, ötekinde hayat kavgası, tabaşbus, köpekleşme, çok defa her vasıta'yı mübah sayan bir mücadele ve menfaat dünyası!

Gerçi olmayacak şey, fakat düşündümki, hasis menfaatleri için en yakınlarını bile çekiştiren ve bir fırsatını bulunca tekmeleyen, milletin kara sefaleti pahasına partiler ve vurgunlar yapan insanları hapse atacak yerde buraya göndermeli. Abant gölünün billür sularında yıkamalı: bir müddet burada oturtmalı. Ağacın ve suyun harikulâde imtizacından doğma bu eşsiz tabiat güzelliği ile başbaşa, kalacak bu insanlar, belki ceza evinde olduğundan daha çabuk imana gelirler ve hakikî insanlığın sadece menfaatten ibaret olmadığını belki daha çabuk idrak ederlerdi! Fakat dedim ya, olmayacak şey, Cemiyet kanunları her zaman tabiat kanunlarına uymuyor.

III

Hayali bırakıp gerçeğe dönelim. Abant, Anadolunun batı-kuzey ormanları içinde hakikî bir inci, bir sıhhat kaynağı, bir huzur ve sükûn yuvası. Ne çare ki sapa ve vasıtasız. Muntazam bir ulaştırma servisi olmadığından, her isteyen buraya gelemez, gelse de kalacak yer bulamaz. Ormanlarımızın yardımı olmasaydı bu satırları yazan da gelemezdi.

Abant gölünün etrafı, ormancılık bakımından, üç işletme arasında taksim edilmiş: Düzce, Bolu ve Mudurnu işletmeleri. Biz Düzceye bağlı

bölgede kaldık. Mudurnu tarafında, Mudurnu belediyesinin yaptırmış olduğu basit bir ev var; (Mudurnu evi) diyorlar. Bu kasabadan gelen geziciler ve sporcular yataklarını birlikte getirip bir evde kalıyorlarmış. Nitekim biz orada iken, Mudurnu orman mühendisinin refikası, lise öğretmeni bir bayan, onun arkadaşı, İstanbul Üniversitesinden bir bayan asistan Ankaradan gelmiş bir Türk meteoroloji mütehasssısı ilçe refikası ve çocukları oturuyorlardı. Üç gündünerberi oradalarmış. İstisnasız hepsi de Avrupada okumuş, dünya görmüş bu insanların bu basit, konforsuz ve tekellüfsüz hayat içinde kendilerini çok mes'ut hissettikleri, yüzlerinden, neşelerinden ve bize anlattıkları her şeyden belli oluyordu, Zaten burada başka türlü olunamaz.

VI

Onlar ertesi günü kamyonla Mudurnuya dönerken müşahede ettiğim iki hâdise beni çok üzdü. Birisi, kaldıkları evin cam ve çerçevesini de beraber alıp götürmeleri; Meğerse buna zaruret hasil olmuş. Köylüler ve çobanlar bunları kaldıkları için, her gelen misafir; Mudurnu belediyesinden, evin cam ve çerçevesini beraber alıp getiriyor, yerlerine takıyor, sonra geri dönerken gene götürüp belediyeye teslim ediyormuş! Umumi mal, millet malı millet menfaati gibi mefhumların henüz içimize işlemediğini, millet malına el uzatmanın hâlâ mübah sayıldığını gösteren bu küçük, fakat çok dikkate değer hâdise, beni bir gün önceki rüyalarım-dan acı acı uyandırdı: Her gün, güzel tabiatla ve Tanrı ile başbaşa olan çobanlar bu ahlâksızlığı yapabildikten sonra, şehrin düzenbaz menfaat iblislerini muvakkat bir ikametle burada islâh etmek ne mümkün! Demek ki yalnız güzel tabiat, böyle bir islâh ameliyesi için yetmiyor, başka âmiller de lâzım: Ahlâk ve kültür. Osmanlıların yükselme ve fütuhât devirlerinde Balkan memleketlerinden ve Macar ovalarından geçen Türk askerleri, yolda rastladıkları bekçisiz bağlardan üzüm yerlerse, kütüğün altına parasını bırakıyorlarmış. Kendi vatanındaki millet malının camını çerçevesini çalan çoban, (kâfir diyarındaki) bağ kütüğünün altına bir salkım üzümün parasını bırakan Türk askerinin torunu değil midir? O zamandan bu zamana ne oldu, ne değişti? Her halde uzviyette bir değişiklik yok: Dede ile torun aynı fizik insandır. Değişen şey, ahlâkta, görüşte ve telâkkide, hulâsa maddiyatta değil, maneviyatta. Ahlâk ve faziletin, doğruluk ve adaletin en yüksek mertebesine ulaşmış milletlerin siyaseten de, ilmen de en parlak devirlerini yaşadığı

tarihini, herkesçe bilinen en basit bir hakikattir; Osmanlı devletinin yükselişi de, çöküşü de bu hakikati sadece teyit eder.

Diğer taraftan, doğrucu olmak için, şu gerçeği de hatırlamak gerekir; Beni yukarıki mülâhazalara sevkeden hırsız çobanın ruhu iyi yuruldugu takdirde o, bu yurd için yalnız malını değil, canını da seve, seve feda etmekten asla çekinmeyen, iyi kalbli, merd ve cesur bir Mehmetcik olur. Elverirki ona iyi örnekler verebilelim, onunla samimi olalım! İstiklâl mücadelesinde bu, böyle olmadı mı? Kendi kumandanının kendinden ileride düşman kurşununa göğüs gerdığını gören Mehmedcik harikalar yaratır. Fakat eline fırsat geçen bir münevverin çaldığını gören çoban da, en az Mudurnu evinin pencere çerçevesini çalar! Biz aydınlar, örnek olmasını, memleketi ve köylüyü sevmesini bilmezsek, bu çobana ne diyebilirizki!

Aynı gün beni üzen ikinci nokta da, yolcularımızın kamyonile, Abant'ın arkasında, Mudurnuya bakan tepeye çıktığımız zaman karşılaştığımız manzara oldu. Orada ormanın birdenbire bittiğini ve kel ve çıplak bir manzaranın Mudurnu ovasına doğru iniş aşağı gittiğini görtünce, gözlerime inanmak istemedim. Bu ne orman tahribatı, bu ne insafsızlık! Bu kelliği, nerede ise, göle bakan yamaçlara da siyaret edecek. Esefle söyleyeyimki, gölün bir tarafı zaten ağaçsız ve bir kısım yamaçlarında orman zaten yamalı. Abant'daki genç ormancılar bu kısımların ağaçlandırılacağını söylediler; buna içten inandım ve biraz teselli buldum. Türk ormanlarını kalkındırma idealini ruhlarına sindirmiş genç ormancıların kararlı ve iradeli ağızlarından çıkan bu sözlere inanamamağa imkân yoktu. Temenni edelim ki yalnız bu yamalı parçalar değil, Mudurnuya giden kısımdaki eski ormanlık muntaka da ağaçlansın!

V

Abant'da kaldığımız bir buçuk gün içinde ne mümkünse onu görmeğe çalıştım. Bu küçükçük gölün, hepsi yedi buçuk kilometre tutan çevresini dolaşırken, orman işletmesinin her vasıttan faydalanarak, orman davasını halka benimsetmeğe çalıştığına şahit oldum ve sevindim. Meselâ gölün, Mudurnu evinden sonra başlayan cihetinde orman, tabii bir park haline konulmuş. Hâm yolun iki tarafındaki çam ağaçları arasında «yaş kesen baş keser» «tarlanın bereketi ormanın varlığına bağlı» gibi güzel orman vecizelerini ihtiva eden büyük levhalar gürültüyor. Hiç bir davanın yalnız vecize ve nasihatlerle halledilemeyeceğini bilirim; ancak

bunların faydası da inkâr edilemez. Kaldı ki bu levhalar insana, sadece birer medeniyet işareti olarak da haz veriyor.

Gölün Bolu bölgesinde Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü bir otel yaptırıyor. Sporcular için inşa edilen bu bina hentz tamamlanmamış. Onun yanındaki küçük evler de, o sırada Ankaradan gelmiş, kadınlı erkekli, İngilizler misafir kalyormuş. Bunları, ellerinde uzun kamışlar, alabalık avlamak için gölün kenarında sessiz ve hareketsiz beklerken zaten görmüştüm; bu ytksek yayladan ve bu zengin tabiatın her hususta faydalanmağa çalışıyorlar.

VI

Abant havasının ciğer hastalıklarına elverişli olup olmadığını bilmiyorum; Fakat bu bölgenin gerek yaz dinlenmelerine ve gerek kış sporlarına çok müsait olduğu muhakkak. Abant gölü bütün milletin hakiki malı olabilmek için, rahat ve ucuz oteller, güzel yollar, ucuz ve çabuk ulaştırma vasıtaları bekliyor.

Oradan ayrılırken, Abant orman bölge şefinin hem büyük bir memleket varlığı, hem de kendi şahsi sıhhati için faydalı ve müsbet çalışmalarla dolu yaşayışına gıpta etmekten kendimi alamadığımı itiraf etmeliyim.

Gerede Tarihine ait Bir araştırma

İhsan YALÇIN
Elazığ Milletvekili

Bir çok safhalar arz eden Anadolu'ya Türk muhaceret ve akınları arasında 1074 muhaceret ve yerleşmesini ve bunu ihzar eden hâdiseyi kısaca gözden geçirmek ve hatırlatmak mevzuumuzu aydınlatacaktır.

Büyük Selçuk imparatorluğunun garbe doğru yayılmasını hoş görmiyerek buna mani olmak isteyen Bizans imparatoru 1070 de Malazgirt meydan muharebesinde Alparslan tarafından mağlup ve esir edilmişti. Selçukilerin bu zaferi Malazgirt'den İstanbul'a kadar Anadolu'nun mukadderatı üzerinde mühim tesirler yapmıştı. Alparslan'ın esirini serbest bırakarak İstanbul'a iade etmesi keyfiyeti de zaferi mânen takviye etti. Ve Anadolu da Selçukilerin karşısına dikilebilecek ehemmiyetli bir Bizans kuvveti kalmadı. Bu suretle Asya'daki muhtelif hâdisat ve gelişmelerin tesirile garbe doğru başlayan Türk muhacereti genişleme, gelişme, ve yerleşme sahası buldu. Alparslan'dan sonra iktidarı eline alan Melikşah Selçuki düzenli ve maksath bir iskân politikası düşündü ve fikirlerini en iyi tatbik edeceğini umduğu liyakat ve iktidarına güvendiği, akrabasından Süleyman Şah bini Katılmışı buna memur etti.

Vazife şu idi: Kızıl ırmağın şarkında toplanan yarım milyon Oğuz Türkünü (yüzbin çadır halkını) iskân etmek..

İş başarı ile yapıldı. Kızılırmaktan İstanbul boğazı ve marmara kıyılarına kadar olan sahadaki Bizans dayanak yuvaları bertaraf edildi. Ve Türkler yerleştirildi. (1074-1076)

Mevzuumuzu teşkil eden Gerede'de bu arada Oğuz Türkleriyle iskân edilerek, tekrar ve esaslı olarak Türkleşen merkezlerden birisi olmuştu. Oğuzlar geldikleri ve geçtikleri yerlerde ana vatan hatıralarını canlandırmak için dağ, dere gibi mahallere anayurttaki benzer adları taktıkları

gibi, kurdukları köylere de kabile, boy adlarını takmışlardır. Gerede de bu 1074 yerleşmesinin özlu şahitleri olan köy adlarından bazılarını veriyorum: Kayı, Kayıkiraz, Kayı toprak, Salur, Kalaç, Halaçlar, Afşarol, Eymur, Pıçak kınık, Tatlar, Köşreli, Gökçeler, Dikmen Döker, Karaca dağ, Kısaca mütalâa ettiğimiz bu yerleştirme neticesinde Geredenin Kayıkınık, Afşar, Salur Türkleri ufak bir beylik kurarak Selçukilerin himaye ve idarelerinde yaşamağa başlamışlardır. Büyük Selçuk İmparatorluğunun dağılması üzerine Konyada kurulan Selçuk hükümetinin de himaye ve idaresinde Gerede yine bir uc vilâyeti olmuştu.

Birinci Alâeddini Keygubat devrinde Konya Selçuk hükümetini teşkil eden 21 vilâyetten birisi de Gerede vilâyetidir. [1]

Bu sıralarda Anadolu haricindeki Türk diyarlarında bazı hadisat vukua geliyor. Netice itibarile mevzuumuzu alâkalandırdığından buna da kısaca gözden geçiriyoruz.

1218 de Cengizhan Havariz şah üzerine yürüterek Buhara ve Semerkand'i zapt ediyor. Asya'dan garbe doğru tekrar bir Türk muhacereti başlıyor. Bu muhacir kabileler arasında Osmanlı devletini kuracak olan Kayihaniler de vardır. Yine 1253 de Cengiz sülâlesinden Halâkânun İranda Tebriz'de (İlhaniye) hükümeti kuruyor.

İlhaniiler Selçukilerle mücadeleye başlıyor. Taarruz ve tecavuzleri devam ediyor. Ve Konya Selçuk hükümeti bunlara vergi vermek mecburiyetinde kalıyor. [2] Ve nihayet 1209 da İlhani hükümdarı Alâeddini Selçukiyi mağlup ve esir ederek Konya Selçuk hükümetine nihayet veriyor. Geniş bir saha üzerinde kurulmuş olan bu devletin enkazı

[1] Onbirinci asır sularına doğru Türk dili yalığarları başlığı altında Mülli tetebbular mecmuasının ikinci cildinde Ragıp Hulusi tarafından terceme edilen (Turi Yoze'l'in Macar Ulum akademisinde okuduğu ettihte 1690 da vofet etmiş olan Müverrih Cenabî'ye göre, Selçuk saltanatının vilâyetli şunlar idi: Birinci Alâeddini Keygubat zamanında: Konya, Aksaray, Kayseri, Karaman, Aydın, Menteşe, Saruhan, Hamit, Gerneyan, Gerede, Kastamonu, Ankara, Malatya, Maraş, Elbistan, Tokat, Amasya, Niksar, Erzincan, Samsun, Sinop...

[2] Tarihi Osmanî encümeni mecmuası ikinci cüz 191. sayfa (Halakû'nun tebriz'de teşkil ettiği İlhaniye devleti tatarların fırsattan istifade de dakika fevt etmediler. Nihayet Rükneddin Kılıçarslan rabi zahiren müstakil ve memaliki ruma Sultan oldu. Fakat tatarlara bent olmuşdur.

Kısası Enbiya cilt 11 sayfa 962-963 (cildâ şarkıye gerkuze bulunan tavaifi makûl elinde idi. Hiladi rum dahi devleti İlhaniyenin bir eyaleti hükümüne girip Diyarı Mısıriye ile müvaredatı munkati oldu. Bu c hetle sultani Selçuki'nin satveti hakıyesi olmayıp. ..)

üzerinde bir çok beylikler teşekkül ediyor, ve İlhanelerin idaresine tabi oluyorlar. Bünden sonra 1092 den 1299 -tarihine kadar 207 sene Selçukilerin bir uç vilâyeti ve beyliği olan Gerede artık İlhanelerin uç beyliğidir. İlhaneler Anadolu'yu (vilâyeti arz, vilâyeti Diyar-Bekri arabi, Memaliki rum-ül-mahruse) adlarla uç bölgeye ayırmışlardır. (Memaliki Rum-ül-mahruse) bölgesi iki tali bölgeye bölünmüş, birisine (Elevstaniye) diğerine (Elevcat) denilmiştir. Vustaniye kısmı, heman heman şimdiki Anadolu kısmıdır. Elevcat ise, Karaman, Germeyan, Egirdir, Evladı Hamit, Orhan, Sinop, Gerede, Bolu [8] Kastamoniye beyliklerinden ibarettir.

Beyliklerin İlhanelere karşı baş vazifesi tarh ve tevzi olunan vergileri tahsil ile İlhani memurlarına teslim etmekdi. Bu taksimat İlhanelerin 1349-1350 senesi bütçesinde sarahatla kayıtlıdır. [4]

Uc, elevcat, uc beğliği kelimeleri üzerinde bir az durmak faydalı olacak ;

Türkçe olan uc kelimesinin (Hudut, sınır) manasına da kullanıldığı vakidir. Selçukiler hudutlarında kuvvetli ve silâhşör kabileleri iskân edip bunların beyine geniş salâhiyet vererek bilhassa Bizanslılara karşı hudutlarını emniyet altında bulundurmak istemişlerdir. Bu Beylikler aynı zamanda bir çok mükellefiyetlerden de muaf tutulurlardı.

Meselâ : Birinci Osmanlı padişahı Osman Gazinin babası Ertuğrul Bey Selçukiler tarafından Söğude uc beyi tayin edilmişti. İlhanelerin de hudut emniyeti bakımından aynı sistemi takip ettikleri (elevcat) namile yukarda isimlerini naklettığımız beyliklerin isimlerinden anlaşıl-maktadır. Bu listede ikincisi Osmanlı padişahı Orhanın beyliği de vardır. Gerdüpebolu yani Gerede'ye gelince; Selçukilerin burasını uç beyliği yapması coğrafi bir zaruret icabıdır. Çünkü, batıdan haçlı seferleri, doğudan Moğol hücumile bunalan Selçukilerin vaz'iyetinden bil'istifade Trabzon ve İznik'de rumlar tekrar hükümet kurarak Bolu'nun batı taraflarına yaklaştıkları gibi Ereğli ve Amasraya yerleşen cenevizliler de Karadenizden bir tehlike teşkil ediyorlardı. Gerek İznik hükümetine

[3] Türk hukuk ve iktisat tarihi mecmuası cilt I sayfa 33 de Ahmet Zeki Velidi, Gerdepe Bolyi, İbni Fazlullahil'imari Gerdele, İbni Batute, Gerdiboli, (Gibons) da Kürede ve Bolu şeklinde yazdığını kayt ediyor.

[4] 1931 de basılan (Türk hukuk ve iktisat mecmuası) birinci ciltte Ahmet Zeki Velidinin (Moğollar devrinde Anadolunun iktisadi vaziyeti) başlıklı yazısında bu bahta geniş izahat vardır. Ahmet Zeki Velidi 1349-1350 İlhani bütçesi Ayasofya kütüphanesinde el yazması (kitabı fihsesap) nam eserden nakletmektedir.

ve gerek Amasradaki Cenevizlilere karşı en tabii uç beyliği Gerede oluyordu. Netekim İlhanelerde aynı zarureti his etmişlerdir.

Bize Osmanlıların ilk devirlerinde bir Türk beyliğinin mevcut olduğunu seyyah İbni Batute de meşhur seyahatnamesinde haber vermektedir. İbni Batute, Gerede'de Selçuk devletinin inkrâzından 30 sene sonra ikinci Osmanlı padişahı Orhan Gazi devrinde yani 1330 - 1331 yılında geçmiştir. Göynük'den geçerken, burasının Orhan bey biladından olduğunu kaydeden seyyah, Gerede'ye ait malûmat verirken Gerede'de (Gerdiboli) sultanı Sultan Şah beyle konuştuğunu hikâye etmektedir. Hatta sultan Şah bey İbni Batute'ye gezdiği yerlerde hangi sultanlarla görüştüğünü sormuştur. O zamanın adetlerine göre Sultan, şah tabirleri yalnız müstakil hükümdarlara, Beylere mahsus bir unvan olduğuna göre o tarihte Gerede'nin müstakil bir Bey tarafından idare edilmekte olduğunu kabul etmek lâzımdır.

Muhterem Balikesir Millet Vekili Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı (Anadolu Beylikleri) nam eserinde Selçukilerden sonra Anadolu'da teşekkül eden Beylikler arasında (Gerede) yi zikretmek suretile kanaatimizi teyit etmektedir. [1]

Buraya kadar sıraladığımız malûmatı hulâsa ederek şu neticeleri tesbit edebiliriz.

1 — Gerede, 1092 tarihine kadar 18 sene Selçuk İmparatorluğuna 1092 den 1300 yılına kadar 208 senede Konya Selçukilerine bağlı bir uç vilâyet merkezi olmuştur.

2 — 1300 de İlhanelerin Anadoludan çekilmesiyle müstakil bir beylik olmuştur.

3 — Gerede Osmanlı devleti hudutları içersine alıncaaya kadar müstakil bir beylik olarak kalmıştır.

4 — Osman oğulları Söğude gelip hükümet kurmağa başlamazdan en aşağı 200 sene evvel Gerede de bir Türk varlığı ve teşkilâtı müesses bulunduğ muhakkaktır.

Gerede beyliğinin hudutları hakkında geniş bir malûmat elde edemedim. Birde Geredenin Ankarada kurulan Ahi Türkmen Hükümeti ve

[1] Anadolu beylikleri - İsmail Hakkı Uzunçarşılı 1937. 57 sayfadın: 14 ve 15 inci asırlarda yukarda siyasi hayatlarını icmal ettiğimiz Anadolu beyliklerinden başka ehemmiyetleri bunlardan aşağı olan ve bu beyliklerin nüfuzu altında bulunan bir takım beylikler varsada biz bunlardan habsetmiyerek yalnız isimlerini yazmakla iktifa edeceğiz. Ankarada Devlet Şahogla Nasir bey... Gerdele denilen şimdiki Gerede Roylığı, Bolu'da Bolu Beyliği...

Ankara beyliği ile münasebetleri olup olmadığını ve hudutları nereye kadar uzandığını öğrenmek mümkün olmadı .

Gerede Osmanlı hükümetine ne zaman katılmıştır?

Bunu kesin olarak tayin eden bir vesikaya rast gelemedik. Kısasi-enbiyada ikinci Osmanlı padişahı Orhan'ın umarasını Bursaya davetle her birerine vazife vererek muhtelif yerlere gönderdiği, bu meyanda Konuralpı Gerede nahiyesine izam eylediği hakkında bir yazı vardır. Fakat vazifinin mahiyeti ve netice hakkında bilgi verilmemiştir. Halbuki Orhan Gazi devrinde, İbni Pafutenin Gerede de Gerede sultanı ile görüşdüğünü öğrenmiş ve o zaman Gerede beyliğinin halen müstakil olduğunu tesbit etmiş bulunuruz. Bu vazifinin Gerede beyi ile belki de görüşmek için verilmiş olduğunu kabul etmek akla daha mülayim geliyor. Aşık Paşa ise tarihte Yıldırım Bayezitten bahsederken Kastamonu'yu nasıl zaptettiğini şöyle bildiriyor:

«Yürüdü, Taraklı Bolu'yu fethetti, vardı Kastamonu'ya...» Bu ifadeye göre, Yıldırım Bayezit, Kastamonu'ya inmek için Taraklı'yı ve Bolu-yu (Safranboluyu) fethetmek icap ettiğinden evvelâ bunları yapmış ve sonra Kastamonu'ya enmiştir.

Yıldırım'ın takip ettiği yol: (Taraklı - Mudurnu - Bolu - Gerede Safranbolu - Kastamonu) olmak icap eder. Gerede'ninde bu sefer esnasında (1395) Osmanlı devleti hudutları içine girdiğini kabal etmek iktiza eder. Yıldırım bu seferi esnasında Gerede'de bir cami ile birde hamam inşa ettirmiştir.

Gerede'nin Osmanlı devleti hudutları içine alınması hadisesini de-İalet yoluile ancak bulup aydınlatabiliyoruz. Acaba neden tarihlerde sarahatle kaydedilmemiştir. Buna cevap olarak, Gerede osmanlılara muharebe ile değil, gönül rızasile katılmıştır. Ve bu sebepten nazarı dikkatli celbetmemiştir, diyebiliriz.

Çünkü, Gerede'de evvelâ Türkten başka hiç bir millet yokdu. Bu Beylik Selçukiler ve İhaniler devrinde türklüğün bir uç beyliği idi. Oamanlılar gerek İznik ve İstanbul ve gerekse Karadeniz istikametinde hudutları genişletirken bu ufak beyliğin Türklük davasına katılarak Osman oğullarile beraber olmsından daha tabii ne olabilirdi. Bunu başka türlü izah âa mümkün değildir, kanaatındayım.

Netice: 1395 de Yıldırım Bayazıt Geredeye geldiği zaman burası 1076 yılından beri yani 319 sene evvelinden beri tamamen Türklerle meskûn bir yurt parçası idi.

Kısım : 1

idadî hatıraları

— Talebellik kısmı —

M. Zekâî Konrapa
Tarih Öğretmeni

(Abant) dergisinin 5 inci sayısında demiştimki, hatıralarımı iki esaslı parçaya ayıracam : İdadî hatıralarım talebeliğime, Sultanî hatıralarımda hocalığuma ait olacaktır.

Bu yazımda ilk kısım olan (İdadî) hatıralarına başlıyorum.

26 yıllık Bolu İdadisi - Boluda : Resmî mektepler, medreseler, mahalle mektepleri, - 4 yıllık İmaret Zukûr İbtidaisi - 6 yıllık idadî hatırası - İdadî ile Sultanî arasında geçen hayat.

— I —

26 Yıllık Bolu İdadisi

1303	1304	1329	1330
1887	1888	1913	1914

İdadî binasının ilk temeli, Hisarda, deprem felâketine uğrayan (Ortaokul) binasının yerinde, (1300) veya (1885 -1301) de atılmıştı.

O zaman, Bolu da mutasarrıf, İsmail Kemâl (bey) idi : (Mayıs 1300-Şubat 1305 - 1884 - 1890) Binanın temel atma merasiminde (İsmail Kemâl) bir nutuk söylemiş, bu nutkunda Bolunun tarihçesini yapmıştır.

Yeni Hisar mektebi binasında, derslere ilk olarak, Rüştiye (3 ilk okulun üst sınıfları) şeklinde başlanmıştı : (Aralık 1302 - 1886)

Dört ay sonra idadî sınıfları (Rüştiyenin üstü) açılmıştı. (1303-1887) ilk sınıf yedi senelik idi : (Üçü rüşti, dördü idadî) Bir kaç yıl sonra yedi senelik idadiler yalnız Vilâyet merkezlerinde bırakılmış olduğu için Bolu idadisi de diğer sancak idadilerinde olduğu gibi beş seneye indirilmiştir : (Üçü rüşti, ikisi idadî).

(1818-1819 — 1902-1903) ders yılında beş ve yedi senelik bütün idadilere birer sınıf eklendiği için (Bolu) idadisi de altı seneye çıkarılmıştır.

Fakat, (1819-1820 — 1908-1904) ders yılında 6 ncı sınıflar kaldırdığı için, bütün idadiler eski haline dönmüş, (Bolu) idadisi de beş seneye indirilmiştir.

(1827-28 — 1911-12) ders yılında ve müdür Ahmet Cudi (bey) zamanında, binası yandığı için (Bolu) idadisi binasız kalmış, icarla tutulan eski binalarda uç yıl dolaşmıştı .

(1880-1914) ders yılında, yanık binada yapılan, Hisardaki yeni binasına taşınmış ise de teşkilât değişmiş, derslere sultanî (Lise) şeklinde başlandığından artık (Bolu) idadisi tarihe karışmıştır.

İdadimiz, açılışından sultanî şekline girinceye kadar (26) yıllık bir tedris hayatı geçirmiş, bu müddet içinde idadiyi müdür sıfatına (10) zat idare etmiştir: (Musa Kâzım, Abdullah Sabri, Osman Nuri, Sami, Mehmet Salih, Mehmet Memduh, Mehmet Refet, Ahmet Cudi, Mustafa Zihni, Abdurrahman Dursun).

2

Bolu'da: Resmî mektepler, Medreseler, Mahalle mektepleri

İdadinin yanında, o zaman, resmî olarak, iki okul vardı. İmaret Zükr ibtidaisi (erkek ilk okulu), İnas ibtidaisi (Kız ilk okulu). Kız ilk okulu binası, eski millet vekillerinden kıymetli maarifci hemşehrimiz Tahir Hitit (bey) in deprem felâketine uğrayan evinin yerinde idi. İki ilk okul ile bir idadî dışında; medreselerle mahalle mektepleri yaşıyordu.

Onbeşe çıkarabildiğimiz (Bolu) medreselerinin isimleri şunlardı: (Yıldırım Beyazıt - Şemsi Ahmet Mustafa paşa - Alay beyi - Eski Müftü Hacı Emin - Duhanizade Zeki - Rüştü-Hüsnü-Tayyıp «efendiler» Mehmet Ali hoca - Akhoca- Tebbetcihoca- Kalaycılar- Dabağlar- Hamzalar) medreseleri.

Hususî olarak şehrin hemen her mahallesinde ve her semtinde birer (mahalle mektebi) bulunurdu; Kadıcamii karşısında (Taş mektep) Somuncu camisi karşısında (Somuncu mektebi) başlıca mahalle mekteplerinden idi.

(İmaret) ibtidaisi nasıl (idadî) ye talebe hazırlayorsa (medreseler) i de besleyen (mahalle mektepler) i ile (köy mektepleri) idi. Velisi tarafından idadiye gönderilmeyen (ibtidai) mezunlarla yüksek tahsile gidemeyen (idadî) mezunları da (Medrese) derslerine devam ederlerdi.

(İmaret) ibtidaisine girebilmek için, mutlaka, yedi yaşında olmak şarttı. Hüviyet tutandanıma göre altı yaşında olduğum ileri sürülebilen 1810-11 — 1894-95) ders yılı başında bu okula kabul edilememiştim.

İlk okul çağında bulunmayan çocuklar, semtlerindeki (mahalle) mekteplerine giderlerdi. Erkek olsun kız olsun her aile, dört yaş dört aylık olunca çocuğunu hemen mahalle mektebine verirdi.

Resmî okula gidecekler yedi yaşında mahalle mektebinden alınıp, gidemeyecekler ise (Kırankerim) i iyice öğrenmesi için mahalle mektebinden bırakılırdı.

Mahallemizde (Akmescid) ye yakınlığı bakımından ailem de beni (Somuncu) mektebine vermişlerdi. Burada yedi yaşına kadar kaldım. Hocamız (Kayyum oğlu) denilen sarıklı bir zat idi. İlk olarak Elifbe (Alfabeye) ye ve Kurankerime bu mektepte başladım. (Hâim) lere kadar gelmişim. Elifbe kitabı eski metolla yazılmıştı. Hoca (efendi) her çocuğu ayrı ayrı, kendi kitabı yüzünden okuturdu.

Öğleden önce sabah dersi, öğleden sonra ikinci dersi olarak günde iki ders alınır. Mektepte kız, erkek karışıktı. Küçük, büyük her yaşta talebe vardı.

Bina, Somuncu camii karşısında küçük, ahşap iki katlı, iki odalı, harap idi. Hoca (efendi) üst katta, pösteği üstünde oturur, önünde düz rahlesi (sırası) bulunurdu. Karşısındaki talebe ya hasır veya kuru tahta üzerinde diz üstü otururlar, önlerinde bulunan düz ve uzun rahle (sıra) ya kitaplarını korlar, okuma sırası kendilerine gelinceye kadar sallana, sallana derslerine çalışırlardı. Çocukların bazıları evlerinden minder getirirlerdi. Dersini okuyan veya sırası gelmeyen her talebe yerinde oturur, teneffüse çıkamazdı. Helâya gidecekler için kapıya yakın duvarda asılı bir tahta vardı. Bir tarafında (geldi) diğer tarafında (gitti) yazılı idi. Bu sebebden bu tahtaya (geldi, gitti) tahtası derlerdi. Helâya gidecek çocuk, tahtanın (gitti) tarafını çevirir, giderdi. O dönüp tahtanın (geldi) tarafını çevirinceye kadar diğer bir çocuk kapıdan dışarı çıkamazdı.

Hocanın yanında; uzun, kısa, çeşitli boyda değnekler bulunurdu. Falakada başı üstünde, duvarda asılı duruyordu.

Hoca (efendi) yerinden kalkmadan en uzakta dersine çalışmayanların konuşmaların başlarına uzun değneği indirirdi.

Elinde, ufak cedvel uzunluğunda, ince yuvarlak, beyaz bir değnek daha vardı. Bu değnek hocanın hiç elinden düşmezdi. Ötünce ders oku-

mak için gelen ve diz çökerek dersini okumaya başlayan çocukların derslerini bilmedikleri zaman, ince değnekle kulakları çırpılırdı.

Bu ince değneğin diğer bir vazifesi de paydosu haber vermektir. Sabah dersi bitip te öğleyin yemek paydosu zamanı geldimi, Hoca (efendi) hemen elindeki değnekle rahlesine vurur, talebesini, mektebi dağıtır.

Mahalle mektepleri, her bakımdan, talebe için, çok ezici ve sıkıcı bir muhit idi. Bu yüzden mektepten kaçanlar veya hiç gitmek istemeyenler az değildi.

(Bol paçaların Ahmet) adında bir komşumuz vardı. Ders okurken, rahlesi önünde, hocasından yediği dayağa isyan etmiş, karşılıklı taaruza geçerken Hocanın kavuğunu yere düşürmüş, ayağıle futbol gibi, vura vura, kavuğu odadan dışarıya, dışarıda da merdiven başından sokak kapısına kadar yuvarlamış, hoca yetişinceye kadar mektepten çıkıp gitmiş ve fakat bir daha dönmemişti.

Veliler çocuklarını hocaya teslim ederlerken (eti senin, kemiği benim!) diyerek dayağa müsaade ederlerdi (dayak cennetten çıkmış, Hocanın vurduğu yerde gül biter!) derlerdi. Rahmetli hocam, Büyük tarihçi (Abdurahman Şeref beyefendi;) (dayak cennetten çıkmış ama bir daha girmemiş) derdi.

Hocalar mutlaka sarıklı olurdu. Resmî ilk okul hocaları da, İdadi hocalarının çoğu da sarıklı idi. Osmanlı tarihinde gördüğümüz (ilmiye) denilen (Hoca sınıfı), yine büyük ustamız (Abdurahman Şeref beyin) dediği gibi; Avrupa tarihindeki (papaz sınıfı) değildi. Esasen İslâm tarihinde (papas sınıfı) yoktu. Papas sınıfı sayılan (Hoca sınıfı) adliye teşkilâtından önce (adliye memurları), Maarif teşkilâtından önce (Maarif memurları) sınıfı idi.

O zaman, oğlan çocukları, başlarına siyah püsküllü kırmızı fes giyerlerdi. Kız çocukları da başlarına namaz bezi denilen bir örtü örterlerdi.

Mahalle mekteplerinde tatil yoktu. İlk okullarla idadinin büyük tatillerinde talebenin bir kısmı, velilerinin isteği üzerine (Kuranikerim) derslerini ilerletmek için, semtlerindeki mahalle mekteplerine devam ederler, resmî okullar açılınca yine mekteplerine dönerlerdi.

Mahalle mektepleri hocaları maaşlı değildi. Talebenin vereceği haftalıklarla geçinirlerdi (Hoca parası) denilen bu ders ücretleri peşin idi. Talebe başına, haftada; on veya yirmi para idi. O zaman hayat çok ucuzdu. On para ile iki simit alınırdu.

Hafta tatili cuma idi. Ders ücretleri hafta başı olan (Cumartesi) günleri talebe tarafından, doğrudan doğruya hocanın rahlesine bırakılırdı.

Elifbe bitince, Kuranikerim cüzlerine başlayınca (Yâsin) suresine çıkılınca, nihayet, Kuranikerim'in hatminde, hocaya ayrıca mukâfatlar verilir, ikramlar yapılırdı.

Hoca talebesinin çoğalmasından memnun olur, ayrılmasına dayanamazdı. Resmî okula gitmek için mahalle mektebinden ayrıldığım zaman rahmetli hocam (Kayyun oğlu) bana çok gücendi. Kendisini memnun etmek için maddî fedakârlıklar yapıldığı halde mektebinden ayrılmamı hoş görmedi. Sokakta kendisine rastlayarak elini öptüğüm zaman;

Okuyamıyacağımı, tahsilimi bitiremeyeceğimi, ileri sürerek teessürünü bildirirdi.

(Not) : Hatıralarım, hafızaya dayanmaktadır. Hafızam aldatabilir. Elimdeki notların ehemmiyetsizdir. Bunlarda eksik ve yanlış gören hemşerilerimin mektupla adresime bildirmelerini rica ederim.

(İstanbul - Lâleli - Fetih caddesi 18-1)

(OĞUZLAMA) dan :

Y U Ğ

Altından yapılmış bir süslü tabut,^{*}
İçinde Cengiz Han, o eşsiz Başbuğ !
Tabutun önünde dokuz kargılı,
Kargı uçlarında birer ipek tuğ,
Alanı dolduran sayısız kişi,
Kiyamet gününün san örneği bu !
Göğü kucaklıyor kopan çıgıklar,
Oğuldar gibidir denizlerce su.
Sorulur, sorulur : Şimdiye değin
Görülmüş ola mı buncalayın yuğ?!?

Bağır döğe döğe, saç yola yola
Değil ağlayanlar salt karı kızân;
Doğuda, batıda Göktuğ aşkına
En seçme çerili ordular bozan
Aslan saldıırışlı zorbatırların
Gözlerini dahi kaplamıştır kan !
Koyuldu bilece sağu sağmağa
Kopuzlarla dokuz ak saçlı ozan.
İğen içten kopma yakılan ağıt,
Hele az kulak sal, dayanırımı can :

Seninleydi, korkusu yok yürekli göğüs,
Kılıç ve yay kabzasından nasırlanmış el !
Seninleydi, bir gün suyu dökülmedik yüz,
Güçlülerin karşısında bütülmeyen bel !

[*] "Oğuzlama = Oğuznâme" ilk iki cildi Dil Kurumu tarafından yayınlanacak olan on bin mısralı (Türk Destanı) dir. İlimize başlı AKÇAKOCA Hoesinin BEYVEREN köyünde yazılmıştır.

Abant

Seninleydi, yoksullara çatılmıyan kaş,
Doğru yoldan hiç sapmıyan uğurlu ayak !
Seninleydi, bilginlere eğilen dik baş,
Ozanların ellerine şan veren dudak!

Seninleydi, rüzgârlarla yarış tufan at,
Sadaklarca ötkün oku önlüyen kalkan.
Seninleydi, budur asıl sevdiren kat kat!
Son damlası TÜRK LÜK İÇİN dökülecek kan!

Seninleydi, öpülmekten fedirgin alın;
Seninleydi, savaşlarda ağaran boz saç !
Seninleydi, kılıcıyla gururlanan kın;
Seninleydi, Fağfurları imrendiren taç !

Seninleydi, övülmeğe değer ne varsa,
Ölüme nasıl, nasıl katlanalım biz ? !
Benzerini doğuracak bir anne varsa,
Bizi salt o avundurur, Kağanım Cengiz !

Uzaklaşın çiçeklerden renkler, kokular,
Tankuşları ! Bizim ile kaygıdaş olun !
İnleyin ve çağlayın rüzgârlar, sular;
Sen de güneş, sen de gayri er doğ, geç dolun ! !

Başlı Gocul

Şiirde geçen öztürkçe kelimelerden bazılarının karşılıkları : Yuğ (Yoğ) — Gümme töreni; Tuğ — bayrak; Sağu Sağmak — Ölenin arkasından ağıt yakmak; Salt — Yalnız, munhasıran; Sadak — Okluk; Ötkün — Tesirli; Fağfur — Çin İmparatorlarına verilen genel ungun; Dolunmak — Gurub etmek.

Halkevi Çalışmaları

1943 Yılı'nın şubat ayında vukua gelen ve güzel Bolu'muzda önemli gayıplara sebep olan büyük deprem felâketi, her iş alanında olduğu gibi, Halkevimizin de çalışma imkânları üzerinde bir takım zararlı ve alkoyucu tesirler yapmaktan hali kalmamıştır.

Henüz on üç yıl evvel, büyük para fedakârlığı ile ve binbir emekle şehrin en gösterişli bir yerinde yapılan ve memleketin kültürel ve sosyal hayatında başlı başına bir varlık, bir dayanak olan ve Bolu gençliğinin sayısız ihtiyaçlarını cevaplandıran güzel Halkevi binamız, depremten sonra artık oturulamayacak bir hale gelmiştir. Bu meydana büyük konferans salonu ile, bu salonun üstündeki idare kurulu ve kütüphane odaları ve muhtelif kollarına tahsis edilmiş olan diğer odalar çok tehlikeli şekilde kasara uğramıştır.

Evimizin bu talihsiz akıbeti, burayı kendilerine bir ev edinmiş olanlar için manevî bir huzursuzluk doğurduğu gibi, muayyen çalışma programlarını yürütme yolunda da bir çok aksaklıklar husule getirmiştir. Geçen sene başında, toplantı salonunun ahşap direklerle takviyesinden ve çalışma yerlerinin başka odalara naklinden sonradır ki, haftalık aileli kültür toplantılarının devamına ve muayyen zamanlarda ilmi ve edebî konferanslar hazırlanmasına ve Halkevi kollarının nisbeten derli toplu bir halde çalışmasına imkân hasıl olmuştur.

Bolu kültür tarihinde, hatırası her zaman şükranla یاد edilecek olan Halkevi binası, nihayet dört ay evvel yıkılmış ve yerini, aynı yere yeniden yapılacak olan Halkevi binasına terk etmiştir.

Bolunun kültür sever gençliği, yeni Halkevi binasına bir an evvel kavuşmanın ümit dolu heyecan ile şimdiden çırpınmakta ve kendileri için hiç bir fedakârlıktan kaçınmayan ve varını yoğunu memleket gençliği uğruna sarf etmekte olan Cumhuriyet Hükümetine karşı ümit ve coşkun şükran duyguları taşımaktadır.

* * *

Bolu Halkevi şimdilik - yeni binanın yapılmasını bekleyerek evvelce Askerî Gazino olarak inşa edilen ve Orman Koruma teşkilâtının lağvından sonra Tarım Bakanlığına intikal etmiş bulunan binada çalışmalarına devam etmektedir.

Bu binanın, muvakkaten de olsa, Halkevine tahsis edilmesinde başlıca âmîl olan Sayın Tarım Bakanı Şevket Raşit Hatipoğlu'na, Halkevilerimizin en derin şükranlarını burada ifade etmeği bir borç sayıyoruz.

* * *

Yokardan beri izah edilen aksatıcı sebeblere rağmen, geçen yıl çalışmalarından iyi neticeler elde edildiğini ve başta sosyal yardım kolu olmak üzere, dil - edebiyat, spor, güzel sanatlar, kitapsaray ve yayın kollarımızın başarılı vazifeler gördüklerini memnuniyetle kaydedebiliriz.

Geçen yedi ay zarfında, Sosyal Yardım Kolumuz, 33 yoksul vatan-daşa 350 lira para yardımında bulunmuş, yüksek tahsil yapan Bolu'lu gençlere 120 lira göndermiş ve bir çok fakir hastalara ilaç temin etmiştir. Sosyal Yardım Kolumuz, yurdun fakir çocuklarını okutmak maksadile kurmuş olduğu (Enstitü Pansiyonu) için de 2000 liradan fazla masraf yaparak 16 yavrunun yiyecek ve yatacağını ve tahsil malzemesini temin etmiştir.

Dil - edebiyat kolu; Atatürk, Tefik Fikret, Namık Kemal ve Mehmet Akif gibi Türk İnkılabına ve Türk Edebiyatına tarihi hizmetler görmüş olan büyüklerimiz için geceler tertip etmiş, dil bayramı, yerli mallar haftası dolayısıyla toplantılar yapmış ve çeşitli konular üzerinde konferanslar verilmesini temin etmiştir.

Spor kolumuzun kayak, güreş, atletizm, futbol, voleybol vevaire gibi çeşitli sporlar üzerindeki çalışmaları her bakımdan memnurluk verici gelişmeler göstermiştir. Bu kolun, yeni yıla ait çalışma programında bilhassa kış sporlarına büyük bir yer ayırdığını Bolu gençliğine müjdelemek isteriz.

Kitapsaray ve Yayın kolu, bir taraftan Abant dergisini çıkarmak, diğer taraftan da yeni binaya taşınan kütüphaneyi tanzim etmekle meşguldür. Evimizin 5000 ine yakın kitabı en mükemmel esaslara göre sıralanmakta ve muntazam bir sicil defterine yazılmaktadır.

Abant dergisi uzun zaman devam eden kağıt darlığına ve yazı temin etmekteki ciddi zorluklara rağmen her sayısında bir az daha olgunlaşmaktadır. Bolu'nun Kültürünü, tarihini, güzel sanatlarını ve turistik hususiyetlerini yurda tanıtmak ve memleket için faydalı bir eser vermek gibi bu derginin ana prensiplerini tahakkuk ettirme yolunda, yeni yıl için geniş ve şümullü bir program hazırlanmış bulunmaktadır.

Halkevimizin diğer kollarıda kendi programlarındaki vazifeleri mali ve mahallt imkânlar nisbetinde yapmağa çalışmışlardır.

Bütün kolların 946 yılı çalışma programı hazırlanmış ve idare kurulunca gözden geçirilerek memleket için en faydalı bir hale getirilmiştir. Bu programın yürütülmesi ve başarı ile bitirilmesi için Halkevinin güvendiği en büyük kudret, hemşerilerimizin maddi ve manevi yardımlarının devamıdır.

Abant

BOLU İL BASIMEVİ